

توسط انتشارات تیسسا؛ کتاب «مسئله آلتوسر» منتشر شد

کتاب «مسئله آلتوسر» نوشته آرش حیدری و هدایت نصیری توسط انتشارات تیسسا منتشر و روانه بازار نشر شد.

کتاب «مسئله آلتوسر» نوشته آرش حیدری و هدایت نصیری توسط انتشارات تیسسا منتشر و روانه بازار نشر شد. کتاب «مسئله متفکران کلیدی معاصر» عنوانی بود که انجمن مطالعات فرهنگی و ارتباطات با همکاری انجمن جامعه‌شناسی ایران در قالب نشست‌ها و سخنرانی‌ها به بررسی آن پرداخت و در نهایت با همکاری انتشارات تیسسا به پدید آمدن کتاب‌هایی در مورد متفکران کلیدی معاصر انجامید.

این کتاب درصدد ارائه خوانشی تازه از آلتوسر نیست و به طور کامل هم ساختاری تالیفی ندارد، بلکه ترکیبی از تالیف / ترجمه است. با توجه به اهمیت آلتوسر برای فهم اندیشه‌های پسا ساختارگرایی و پسامدرن و جایگاه پراهمیتی که وی برای اندیشه‌های معاصر دارد، شرح مفاهیم اصلی اندیشه او برای جامعه فکری ایران ضروری است. مروری بر آثاری که به فارسی در مورد آلتوسر به صورت مستقل نوشته شده‌اند کمی ناامید کننده است. رساله «ایدئولوژی و دمودستگاه ایدئولوژیک دولت» و کتابی از لوک فرتر به فارسی موجودند که اولی از خود آلتوسر و دومی شرحی است بر اندیشه‌های وی که هر دو گوشه‌ای از اندیشه‌های این متفکر فرانسوی را به ما نشان داده‌اند. اهمیت آلتوسر برای اندیشه‌های پسامدرن و حتی مدرن و اندیشه‌های انتقادی در معنای عام آن قدری هست که بشود گفت آلتوسر برای اندیشه‌های اجتماعی و انسانی چیزی شبیه امر واقع لکانی است که متفکران پساآلتوسری می‌باید برای تعیین مرزهای اندیشه خود تکلیف خود را با آلتوسر روشن کنند؛ بنابراین ترجیح دادیم با رجوع به اصلی‌ترین آثار آلتوسر و تاثیرگذارترین مضامین او به معرفی و شرح این مضامین بپردازیم. مضامینی که بررسی شده‌اند عبارتند از:

مفهوم «پروپلماتیک» که با رجوع به کتاب خوانش سرمایه شرح داده شده است. برای شرح این مفهوم و نسبت علم با ایدئولوژی شرحی تفصیلی از مقابله فروید و لکان ارائه شده است. سپس تلاش شده به رجوع به مقاله «مارکسیسم و اومانیزم» مفهوم «گسست معرفت شناختی» و «مرکز زدایی از سوژه» در کار آلتوسر بررسی شود. در مرحله بعد با شرح مفهوم «علیت ساختاری و کلیت بیانی» بستری برای فهم مفهوم پراهمیت دیگر آلتوسر یعنی «تعیین چندبعدی» فراهم شود که با رجوع به مقاله آلتوسر واکاوی شده است.

در بخش پایانی تلاش شده «تا ایدئولوژی و نسبتش با سوژه» که شناخته‌شده‌ترین بخش اندیشه آلتوسر است، با رجوع به مقاله ایدئولوژی و ساز و برگ‌های ایدئولوژیک دولت» بررسی شود.

در پایان دو پیوست به این اثر اضافه شده که تلاش دارد اندیشه آلتوسر را در نسبت با اندیشه روان‌کاوانه فروید فهم کند و بر دو مفهوم اصلی ایدئولوژی و سوژه و تعیین چندبعدی تاکید دارد که به صورت دو مقاله مستقل پیوست شده‌اند که مقاله دوم بخشی از همان دست‌نوشته‌های خوش‌اقبال است که سوژگی خود را بازیافتند!

«بی‌خود نبود که فروید گاهی دریافت انتقادی کشف خود را با خیزش انقلاب کوپرنیک مقایسه می‌کرد. از زمان کوپرنیک به این سو می‌دانیم که زمین «مرکز» عالم نیست. از زمان مارکس به این سو نیز می‌دانیم که سوژه انسانی، ایگوی اقتصادی، سیاسی یا فلسفی، «مرکز» تاریخ نیست و حتی در تقابل با فلاسفه روشنگری و هگل، می‌دانیم که تاریخ هیچ «مرکزی» ندارد، بلکه ساختاری است که جز در درزشناخت ایدئولوژیک، «مرکز» ضروری ندارد. به همین منوال، فروید نیز کشف کرد که سوژه واقعی، یا همان فرد در ذات یگانه‌اش، شکل یک «ایگو» را ندارد، بر «ایگو»، «خودآگاه» یا بر «ذات» مرکزیت نیافته‌است - خواه مربوط به ذاتی در خود باشد، خواه ذات بدنی واقعی، یا ذات «رفتار» - بلکه سوژه انسانی مرکزدوده است و نیز ساختاری که آن را تأسیس کرده، هیچ «مرکزی» ندارد به‌جز در درزشناخت خیالی ایگو، یعنی در صورت‌بندی‌های ایدئولوژیکی که ایگو خود را بازمی‌شناسد.

در این مقاله صرفاً بر آن بودیم تا به بررسی مفهوم پراهمیت تعیین چند بعدی و رابطه آن با سوژه تعیین یافته در آرای فروید و آلتوسر بپردازیم. فروید در تفسیر رویاها، رویاه را «شاهراه» دست یازی به ساحت ناخودآگاه می‌داند. رویا عرصه بازیگری و شارلاتان‌گری ناخودآگاه است. «پس مانده های روز»، امیال سرکوب شده دوران کودکی با «شعبده بازی» دست نامرئی رویا-کار، به واسطه مکانیسم های درهم فشردگی و جابجایی، بسته به قوت مواد و مصالح روانی، متن فشرده تصویری یا همان رویای آشکار را بر می‌سازد؛ رویایی آشکار که صرفاً به واسطه «تفسیر» و تداعی های بیشتر، اندیشه رویای پنهان در آن، تاحدی پدیدار می‌شود. در این معنا رویا تعیین یافته است.

آلتوسر نیز در تاملات خویش برآثار مارکس بران بود «علم» مارکسیسم را از تلقیات اومانیزستی و همین‌طور ایدئولوژیک پاک کند. در این راستا با جبهه‌گیری‌های نظری به نقد آگاهی و تناقض از منظر دیالکتیک هگلی پرداخت و به این‌باور چالش برانگیز رسید؛ باوری که در انتهای عمرش در آن دچار شک شد- که مارکس از ۱۸۴۵ به این سو، به ویژه در سرمایه، از پروپلماتیک نظرورزان هگل گسسته است و سرنخ مفاهیمی یکسر تازه را برای درک تاریخ و صورت‌بندی اجتماعی به دست داده است. او

سواى تأثير از ميراث فكرى ماركسيسم، تحت تأثير تعيين چند بعدى فرويد و «عليت درون ماندگار» اسپينوزا، به درك «ساختارى» پيچيده اى از تاريخ و صورت بندى اجتماعى رسيد. «چهارچوبى كه آلتوسر به دست داده است پيچيده ترين برداشت را از ساختار اجتماعى موجود در علوم اجتماعى به دست مى دهد.

كتاب «مسئله آلتوسر» نوشته آرش حيدرى و هدايت نصيرى توسط انتشارات تيسا در ۱۶۰ صفحه و به شمارگان ۱۲۰۰ نسخه به قيمت ۱۲ هزار تومان منتشر و روانه بازار نشر شد.